

Phát huy phương pháp thảo luận nhóm trong giảng dạy Tư tưởng Hồ Chí Minh ở các nhà trường quân đội hiện nay

Vũ Đình Lực

Trường Đại học Trần Đại Nghĩa
189 Nguyễn Oanh, Phường 10, quận Gò Vấp,
Thành phố Hồ Chí Minh, Việt Nam
Email: lucvd.2112@gmail.com

TÓM TẮT: Thảo luận nhóm là phương pháp đã và đang được sử dụng phổ biến trong dạy học. Việc vận dụng phương pháp này trong giảng dạy Tư tưởng Hồ Chí Minh ở các học viện, nhà trường trong quân đội (gọi chung là các nhà trường quân đội) sao cho hiệu quả, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục, đào tạo là yêu cầu cấp thiết hiện nay. Trong thời gian qua, nhận thức được vai trò to lớn của phương pháp thảo luận nhóm trong giảng dạy các môn lí luận chính trị nói chung, môn Tư tưởng Hồ Chí Minh nói riêng, các nhà trường quân đội đã có nhiều giải pháp tích cực và hiệu quả. Tuy nhiên, quá trình sử dụng phương pháp này vẫn còn nhiều hạn chế, bất cập, chưa thật sự phát huy tốt những ưu điểm của phương pháp dạy học này. Hiện nay, trước yêu cầu ngày một cao đối với nhiệm vụ giáo dục, đào tạo, yêu cầu xây dựng quân đội nhân dân Việt Nam trong thời kì mới, một trong những yêu cầu đặt ra là phải đổi mới phương pháp dạy học của người giảng viên. Trong đó, việc nghiên cứu tìm ra những giải pháp phù hợp để phát huy phương pháp thảo luận nhóm trong giảng dạy Tư tưởng Hồ Chí Minh là một trong những nội dung quan trọng.

TỪ KHÓA: Phương pháp; thảo luận nhóm; tư tưởng Hồ Chí Minh.

→ Nhận bài 20/8/2020 → Nhận bài đã chỉnh sửa 15/10/2020 → Duyệt đăng 10/5/2021.

1. Đặt vấn đề

Thảo luận nhóm là phương pháp đặc trưng trong dạy học nhằm phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo của người học, giúp cho người học tiếp cận tri thức một cách nhanh chóng và hiệu quả. Trong những năm qua, việc sử dụng phương pháp này trong giảng dạy Tư tưởng Hồ Chí Minh ở các nhà trường quân đội đã được nhiều giảng viên bộ môn quan tâm sử dụng và đạt được những kết quả tốt. Tuy nhiên, việc sử dụng còn mang nặng tính hình thức, chưa phát huy hết những ưu điểm của phương pháp dạy học (PPDH) này. Mặt khác, trước sự phát triển của nhiệm vụ xây dựng quân đội trong thời kì mới, yêu cầu về chất lượng giáo dục (GD) ngày một cao đã đặt ra đối với các nhà trường quân đội là phải thường xuyên đổi mới nội dung, chương trình và phương pháp GD. Trong đó, việc phát huy phương pháp thảo luận nhóm trong giảng dạy Tư tưởng Hồ Chí Minh là một yêu cầu quan trọng và cấp bách.

2. Nội dung

2.1. Sự cần thiết phải phát huy phương pháp thảo luận nhóm trong giảng dạy Tư tưởng Hồ Chí Minh ở các nhà trường quân đội hiện nay

2.1.1. Xuất phát từ vị trí, vai trò của phương pháp thảo luận nhóm trong giảng dạy Tư tưởng Hồ Chí Minh ở các nhà trường quân đội hiện nay

Trong dạy học, “thảo luận nhóm là một hình thức dạy học, trong đó để đạt được mục tiêu dạy học thì người học phải làm việc cùng nhau theo các nhóm nhỏ, mỗi thành viên trong nhóm đều tham gia vào giải quyết nhiệm vụ

học tập trong một khoảng thời gian nhất định dưới sự tổ chức, điều khiển, hướng dẫn của giáo viên” [1]. Thảo luận nhóm là một trong những xu hướng đổi mới của PPDH hiện đại nhằm nâng cao chất lượng dạy học. Vị trí, vai trò của phương pháp thảo luận nhóm trong giảng dạy Tư tưởng Hồ Chí Minh ở các nhà trường quân đội hiện nay, có thể khái quát trên một số nội dung chủ yếu sau:

Thứ nhất, hình thành năng lực nghiên cứu khoa học, tư duy phản biện, sáng tạo và năng lực tự học của học viên hiệu quả. Thảo luận nhóm được coi là phương pháp phù hợp nhất với phương châm GD hiện nay là “Lấy người học làm trung tâm”, tự học, tự nghiên cứu là chính. Giảng viên chỉ là người định hướng, hướng dẫn cho học viên cách tìm, cách tra cứu và cách đọc tài liệu hiệu quả nhất. Đặc biệt, trong thời đại Cách mạng công nghiệp 4.0, việc tự học, tự nghiên cứu ngày càng phổ biến, cách tiếp cận các nguồn tài liệu lại càng dễ dàng hơn trước. Vì vậy, cách học truyền thống “thầy giảng”, “trò chép” theo kiểu một chiều đã không còn phù hợp. Trong giảng dạy Tư tưởng Hồ Chí Minh, việc hình thành phương pháp nghiên cứu khoa học, tư duy phản biện, sáng tạo cũng như khuyến khích học viên tự lực chiếm lĩnh tri thức mới, rèn luyện phương pháp tự học, tự tìm tòi nghiên cứu là rất cần thiết và quan trọng. Theo GS.TS Hoàng Chí Bảo: Để rèn luyện tư duy logic cho người học, nhất thiết giờ giảng phải diễn ra thông qua hội thảo, đối thoại văn hóa hoặc trực tiếp hoặc gián tiếp [2]. Do đó, trong quá trình dạy và học, người học cần phải có cơ hội tham

gia vào quá trình tìm tòi chân lí, nhận xét, đánh giá, bình luận theo sự hiểu biết, tự tin của mình. Quá trình học tập rất cần tới bầu không khí dân chủ, tự do tư tưởng, tôn trọng nhân cách, biết lắng nghe... Tất cả những yếu tố trên chỉ có thảo luận nhóm mới có thể đáp ứng tốt nhất những yêu cầu đó trong quá trình giảng dạy Tư tưởng Hồ Chí Minh.

Sử dụng phương pháp thảo luận nhóm, giảng viên tạo nên một chuỗi những tình huống, chủ đề thảo luận có vấn đề và điều khiến học viên phát hiện vấn đề và giải quyết vấn đề. Đối với học viên, quá trình thảo luận đòi hỏi phải chủ động tìm kiếm thông tin, huy động kiến thức, kinh nghiệm để tìm được lời giải cho các tình huống, chủ đề thảo luận do giảng viên đưa ra. Học viên phải tự lực giải quyết các vấn đề trong học tập, phải suy nghĩ một vấn đề theo nhiều hướng khác nhau với những cách giải quyết khác nhau, lắng nghe và tôn trọng ý kiến người khác khi tranh luận, thừa nhận những điều chưa đúng của bản thân, sẵn sàng thừa nhận cái đúng của người khác, biết sáng tạo trong giải quyết những vấn đề nảy sinh trong các tình huống thực tế... Từ đó, khuyến khích tính đa dạng và chủ động tư duy của học viên trong quá trình giải quyết vấn đề, rèn luyện cho học viên các thao tác cơ bản của tư duy như phân tích, so sánh, quy nạp, diễn dịch, khái quát, tổng hợp..., qua đó hình thành và phát triển năng lực nghiên cứu khoa học, tư duy phản biện, sáng tạo ngày một sắc bén, đồng thời cũng rèn luyện về phương pháp tự học, tự tìm tòi nghiên cứu của học viên ngày một tốt hơn.

Thứ hai, thảo luận nhóm tạo ra không khí học tập sôi nổi, giúp học viên chủ động và tích cực sáng tạo hơn trong học tập. Đây là ưu thế nổi trội của phương pháp thảo luận nhóm so với các PPDH khác. Phương pháp này kích thích lòng ham mê học tập của học viên, tránh lối học thụ động thầy giảng trò nghe và ghi chép, sau đó lại tái hiện khi kiểm tra đánh giá. Trong thảo luận nhóm, học viên được phép tự do bày tỏ quan điểm của mình về vấn đề nghiên cứu trên cơ sở định hướng của giảng viên; Học viên là người chủ động phân tích vấn đề, chủ động đưa ra những lập luận, lí lẽ để bảo vệ quan điểm của mình. Mỗi học viên phải chịu trách nhiệm thực hiện các nhiệm vụ được phân công, phải nỗ lực tìm tòi, xử lí các thông tin... Quá trình đó tạo ra không khí học tập sôi nổi trong giờ học, đồng thời phát huy hết tinh thần chủ động, sáng tạo của học viên trong học tập nghiên cứu. Ở các nhà trường quân đội, học viên chủ yếu ăn, ở, học tập, công tác và sinh hoạt tập trung. Việc sử dụng phương pháp thảo luận nhóm là rất phù hợp. Học viên không chỉ thảo luận nhóm trên lớp, dưới sự chỉ đạo và hướng dẫn của giảng viên mà còn biết tự tổ chức thảo luận nhóm khi tự học ở đơn vị hiệu quả.

Thứ ba, giúp học viên phát triển tốt các KN mềm. Thảo luận nhóm là phương pháp hữu hiệu trong việc

hình thành, phát triển các KN mềm cho học viên như: KN hợp tác làm việc nhóm, KN thuyết trình, giao tiếp, tự tin trước đám đông, tinh thần đoàn kết, tính kỉ luật... Đó là những KN hết sức quan trọng cho học viên. Trong quá trình thảo luận, học viên được làm việc trong môi trường tập thể thoải mái, bình đẳng; Được trình bày quan điểm cá nhân, được nghe quan điểm của thành viên trong nhóm, trong lớp, được trao đổi, bàn luận để tìm ra lời giải tối ưu cho nhiệm vụ được giao của nhóm. Mọi ý kiến được tự do bày tỏ trong nhóm và không chịu quá nhiều áp lực về đánh giá mang tính chuẩn mực, khắt khe như việc trình bày với giảng viên. Do đó, khi thực hiện nhiệm vụ chung, học viên dễ hòa nhập, hào hứng, cởi mở, tự tin và mạnh dạn hơn rất nhiều. Mặt khác, khi tham gia thảo luận nhóm, học viên phải chuẩn bị nội dung thảo luận, thuyết trình, tranh luận; Phải tương tác cùng nhau, tương tác với giảng viên; Giúp đỡ, hỗ trợ nhau; Biết lắng nghe ý kiến đóng góp của người khác và biết cách tiếp thu... Quá trình đó đã hình thành và phát triển các KN mềm cho học viên. Những KN này là rất quý báu của người học trong xã hội hiện đại “Học để hợp tác, cùng chung sống”... Đặc biệt là trong lĩnh vực quân sự, những KN này là rất cần thiết đối với mỗi học viên.

Thứ tư, giúp cho học viên tự đánh giá năng lực của bản thân và đánh giá người khác. Quá trình thảo luận nhóm là quá trình học viên tìm kiếm và xử lí thông tin để giải quyết nhiệm vụ chung của nhóm, được tham gia tự đánh giá và đánh giá lẫn nhau về mức độ đạt mục tiêu từng phần trong chương trình học tập. Quá trình đó đã hình thành quan điểm cá nhân, cách thức tư duy, cách thức diễn đạt... Từ đó, mỗi học viên tự nhận thức được ưu điểm, hạn chế của chính mình và của người khác, tự mình điều chỉnh và dần hoàn thiện bản thân mình. Trong quân đội, tự đánh giá và đánh giá người khác (tự phê bình và phê bình) là rất quan trọng, là thứ vũ khí sắc bén nhất, nó giúp cho quân đội mạnh và ngày càng thêm mạnh. Nhờ nó mà mỗi học viên sửa chữa khuyết điểm, phát triển ưu điểm, tiến bộ không ngừng.

Thứ năm, thảo luận nhóm giúp giảng viên dễ dàng đánh giá chất lượng học tập của học viên, đồng thời cũng tiếp thu được nhiều tri thức, kinh nghiệm trong mỗi giờ thảo luận. Bằng cách quan sát các nhóm làm việc, giảng viên có thể đánh giá được tinh thần làm việc, sự chủ động hay bị động của từng học viên trong tham gia các nhiệm vụ học tập nhóm, thấy được chủ đề thảo luận phù hợp hay chưa phù hợp với trình độ nhận thức của học viên để có sự điều chỉnh hợp lí.

Thứ sáu, thảo luận nhóm giúp học viên thuyết phục lẫn nhau và đi đến đồng thuận, thống nhất quan điểm. Mục đích của thảo luận là để làm rõ những quan điểm, chia sẻ ý kiến cá nhân hay thể hiện sự không đồng tình với các ý tưởng trình bày khác để đi đến sự đồng thuận, thống nhất quan điểm. Mục đích của thảo luận nhóm trong giảng

day Tư tưởng Hồ Chí Minh là giúp cho học viên nêu ra ý kiến trên cơ sở hiểu biết và kinh nghiệm một cách dân chủ, mở rộng và thay đổi những ý kiến của họ thông qua việc định hướng của giảng viên, sự thuyết phục lẫn nhau giữa các học viên và giữa các nhóm với nhau. Từ đó, vấn đề thảo luận được các học viên cảm thấy sáng tỏ, đồng thuận, thống nhất quan điểm, thái độ và hành vi của họ.

2.1.2. Xuất phát từ yêu cầu đổi mới hoạt động dạy học các môn lí luận chính trị nói chung và môn Tư tưởng Hồ Chí Minh nói riêng ở các nhà trường quân đội

Trước yêu cầu đổi mới căn bản, toàn diện GD, đào tạo trong hệ thống nhà trường quân đội, việc đổi mới phương pháp giảng dạy các môn lí luận chính trị (LLCT) nói chung và môn Tư tưởng Hồ Chí Minh nói riêng ở các nhà trường quân đội cũng diễn ra mạnh mẽ, nhằm phát huy tính chủ động, tích cực của học viên trong quá trình tiếp nhận tri thức và hình thành KN trong cuộc sống,... Với hình thức thảo luận nhóm, giảng viên chủ trì thảo luận theo lớp đảm bảo cho tất cả học viên đều có cơ hội phát biểu thảo luận. Nội dung thảo luận hướng vào kiến thức cơ bản của môn học, liên hệ với thực tiễn đất nước và chuyên ngành đào tạo của học viên. Như vậy, tổ chức thực hiện tốt phương pháp thảo luận nhóm trong giảng dạy các môn LLCT nói chung và môn Tư tưởng Hồ Chí Minh nói riêng ở các nhà trường quân đội chính là góp phần đổi mới và nâng cao chất lượng GD, đào tạo trong quân đội, nhằm mục tiêu xây dựng quân đội nhân dân Việt Nam cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, từng bước hiện đại.

2.1.3. Xuất phát từ thực trạng sử dụng phương pháp thảo luận nhóm trong giảng dạy Tư tưởng Hồ Chí Minh ở các nhà trường quân đội hiện nay

Từ thực tiễn giảng dạy, tham gia tập huấn và trao đổi kinh nghiệm với các đồng nghiệp ở các nhà trường quân đội cho thấy phương pháp thảo luận nhóm có nhiều ưu thế nổi trội hơn các phương pháp khác và ngày càng được nhiều giảng viên giảng dạy Tư tưởng Hồ Chí Minh áp dụng. Tuy nhiên, quá trình thực hiện vẫn còn nhiều hạn chế, bất cập như sau:

“Trong giảng dạy, một số giảng viên chưa thường xuyên cập nhật thông tin, kiến thức mới, việc kết hợp giữa cung cấp kiến thức với truyền thụ kinh nghiệm thực tiễn cho học viên trong nhà trường còn ít” [3]. Nhiều giảng viên vẫn còn lúng túng trong khi tổ chức lớp thảo luận, chưa nắm được toàn bộ quy trình thực hiện thảo luận nhóm hay sử dụng chưa đồng bộ các kĩ thuật hỗ trợ dạy học, lựa chọn các chủ đề thảo luận chưa phù hợp với trình độ nhận thức của học viên, chưa phối hợp nhuần nhuyễn phương pháp thảo luận nhóm với các phương pháp giảng dạy khác... Hệ quả là, giờ thảo luận trở nên buồn tẻ, rời rạc, học viên không cảm thấy hứng thú với

giờ thảo luận. Một số giảng viên chưa hiểu rõ bản chất của phương pháp thảo luận nhóm, dẫn đến việc làm thay cho học viên, biến giờ thảo luận thành giờ thuyết trình của giảng viên, thậm chí có giảng viên xem giờ thảo luận là giờ cho học viên ôn bài cũ, ...

“Học viên chưa nhận thức đúng về vị trí “trung tâm” của mình trong quá trình đào tạo nên chưa phát huy được tính tích cực, chủ động trong học tập” [4]. Phần lớn học viên đều có suy nghĩ chưa tích cực về các môn khoa học LLCT nói chung, môn Tư tưởng Hồ Chí Minh nói riêng, đặc biệt là học viên không chuyên, vì họ cho rằng nó khô khan, khó hiểu, lí thuyết suông..., từ đó tạo ra tâm lí ngại học những môn học này.

Điều kiện cơ sở vật chất chưa được bảo đảm tốt. Để sử dụng phương pháp thảo luận nhóm thành công, điều cốt yếu nhất là phòng học đủ diện tích, bàn đơn, ghế đơn, quân số không quá 30 học viên/lớp [5]. Hiện nay, ở một số nhà trường quân đội, môn Tư tưởng Hồ Chí Minh thường được tổ chức học ghép giữa các lớp chuyên ngành với nhau nên số lượng học viên rất đông, không gian phòng học chưa đạt chuẩn, vẫn sử dụng bàn, ghế đôi trong lớp học. Điều này dẫn đến tình trạng không có đủ thời gian cho tất cả học viên phát biểu ý kiến tham gia xây dựng bài hay còn tình trạng một số học viên còn thiếu nghiêm túc, dựa dẫm, ỷ lại, chưa tự giác trong việc chuẩn bị nội dung thảo luận ở nhà. Mặt khác, chương trình môn học vẫn chưa dành nhiều thời gian cho học viên nghiên cứu, trải nghiệm, sáng tạo; Giáo trình, tài liệu tham khảo của hầu hết các môn LLCT nói riêng, môn Tư tưởng Hồ Chí Minh nói riêng còn thiếu sự thống nhất về nội dung (giữa Hội đồng Lí luận Trung ương với Bộ GD&ĐT và Tổng cục Chính trị); Lạc hậu về kiến thức cùng lưu hành nhiều phiên bản khác nhau: “Có những giáo trình, tài liệu đã xuất bản cách đây hơn chục năm đến nay vẫn chưa được thay đổi hoặc sửa chữa, bổ sung để tái bản” [4]... gây khó khăn cho học viên khi lựa chọn, khai thác phục vụ cho học tập, dẫn tới chất lượng thảo luận nhóm không hiệu quả.

2.2. Một số giải pháp phát huy phương pháp thảo luận nhóm trong giảng dạy Tư tưởng Hồ Chí Minh ở các nhà trường quân đội hiện nay

Một là, nâng cao trình độ chuyên môn, phẩm chất chính trị, kỉ luật, kỉ cương cho đội ngũ giảng viên giảng dạy Tư tưởng Hồ Chí Minh ở các nhà trường quân đội. Giảng viên là trung tâm, quyết định hiệu quả của việc đổi mới phương pháp giảng dạy. Yêu cầu đối với giảng viên là phải vững chuyên môn, có quá trình nghiên cứu sâu sắc về con người, đạo đức, phong cách, lối sống, quá trình hoạt động cách mạng của Người. Với nền tảng tri thức chuyên môn sâu rộng, giảng viên sẽ tự tin kết hợp nhiều phương pháp trong bài giảng, lôi cuốn học viên vào quá trình khám phá, tìm tòi tri thức mới.

Chất lượng của đội ngũ giảng viên không chỉ thể hiện ở tri thức, tầm hiểu biết sâu rộng, mà còn thể hiện ở phương pháp truyền tải tri thức đó đến người học. Vì vậy, mỗi giảng viên cần phải được trang bị những tri thức về đổi mới phương pháp giảng dạy theo hướng tích cực nhằm tạo hứng thú, sự chủ động cho người học. Giảng viên phải chủ động nắm bắt những nội dung cơ bản, thành thạo các phương pháp giảng dạy tích cực, thường xuyên cải tiến phương pháp giảng dạy trong mỗi giờ lên lớp. Mặt khác, giảng viên các môn LLCT nói chung, môn Tư tưởng Hồ Chí Minh nói riêng, ngoài nhiệm vụ truyền tải tri thức cho học viên còn phải thực hiện vai trò tuyên giáo và nhiệm vụ GD lí luận mà Đảng, Nhà nước giao phó. Nhiệm vụ này chỉ có thể được thực hiện tốt nhất khi bản thân giảng viên phải là tấm gương sáng về bản lĩnh chính trị, phẩm chất đạo đức, tư cách, lối sống, chấp hành nghiêm kỉ luật, kỉ cương của ngành. Đây là yêu cầu bắt buộc và cũng thể hiện sự khác biệt của giảng viên giảng dạy LLCT so với giảng viên ở các lĩnh vực khác.

Nâng cao trình độ chuyên môn, KN, phương pháp giảng dạy, phẩm chất chính trị, đạo đức, lối sống là những yếu tố quan trọng quyết định chất lượng giảng dạy Tư tưởng Hồ Chí Minh. Tất cả những yếu tố trên phải được thường xuyên vun đắp, bồi dưỡng thông qua quá trình đào tạo, bồi dưỡng cơ bản và quá trình tự học, tự nghiên cứu của người giảng viên. Trong đó, tự học, tự nghiên cứu, rèn luyện của mỗi giảng viên là yếu tố rất quan trọng để không ngừng củng cố, nắm vững, nắm chắc các nguyên tắc, quy trình thảo luận nhóm và nâng cao năng lực chuyên môn.

Hai là, giảng viên cần đoạn tuyệt với PPDH cũ kiểu “đọc - chép”, cũng không nên lạm dụng máy chiếu, bởi vì có thể hình thành nên một hình thức dạy học mới “nhìn - chép”. Để thực hiện tốt giải pháp này, giảng viên cần chủ động đổi mới phương thức truyền thụ tri thức từ “cung cấp” là chủ yếu sang “định hướng”, “hướng dẫn” người học tự khám phá, học tập suốt đời. “Thực hiện những bài giảng trên lớp chủ yếu là sự gợi mở, định hướng nghiên cứu của giảng viên để ưu tiên cho thực hành” [6]. Sử dụng PPDH nào cũng có ưu điểm và hạn chế, giảng viên không nên kì vọng lựa chọn được một phương pháp cụ thể nào có tính ưu việt tuyệt đối. Giảng tư tưởng Hồ Chí Minh đôi lúc cần sử dụng một đoạn thơ đúng nơi, đúng chỗ cũng gây được xúc động, xem một đoạn phim tư liệu về Bác cũng sẽ gây được sự chú ý đối với người học, nghĩa là giảng viên đã kết hợp được cả truyền thống và hiện đại trong giờ giảng, lấy được sự hứng khởi cho học viên. Những nội dung dài và khó hiểu thì cần dành thời gian hợp lí để tổ chức cho học viên thảo luận để ghi nhớ và hiểu bài hơn. Mặt khác, giảng viên cũng cần có những hình thức cổ vũ, động viên để động cơ học tập của học viên ngày càng nâng cao hơn. Bác Hồ đã từng dạy: “Học để làm việc, làm người, làm cán bộ, học để

phụng sự đoàn thể, giai cấp và nhân dân, Tổ quốc và nhân loại. Muốn đạt mục đích thì phải cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư” [7]. Học tập là cả một quá trình lâu dài, cần có phương pháp đúng cũng như quá trình làm việc vậy. Do đó, giảng viên là người động viên, định hướng phương pháp học tập cho học viên trong cả quá trình giảng dạy để họ có được kết quả như mong muốn.

Để thật sự đoạn tuyệt với PPDH lối cũ kiểu “đọc - chép”, giảng viên cần phải nắm vững và sử dụng kết hợp giữa thảo luận nhóm với các PPDH tích cực khác như: Bàn tay nặn bột, Khăn trải bàn, Các mảnh ghép, Sơ đồ tư duy với hàng loạt các kĩ thuật GD hỗ trợ: Động não, XYZ, Bể cá, Ô bi, Tia chớp, 3 lần 3, Thông tin phản hồi,... Trong thảo luận nhóm, phải nắm vững các nguyên tắc, quy trình, phải thường xuyên thực hành vào quá trình giảng dạy, và phải rút kinh nghiệm kịp thời để có sự điều chỉnh phương pháp cho phù hợp với thực tiễn. Trong giảng dạy Tư tưởng Hồ Chí Minh, một trong những yêu cầu quan trọng là giảng viên phải nắm chắc một số PPDH đặc trưng thuộc chuyên ngành Hồ Chí Minh học như: “Phương pháp phân tích khái niệm, phạm trù; Phương pháp phân tích luận điểm; Phương pháp phân tích tác phẩm của Hồ Chí Minh; Phương pháp phỏng vấn nhanh; Phương pháp thuyết trình; Phương pháp hỏi - đáp; Phương pháp thảo luận nhóm; Phương pháp chuyên gia”... [8].

Khi phân tích khái niệm, phạm trù, giảng viên cần phải phân tích làm rõ các khái niệm để thấy mối liên hệ lịch sử và logic, từ đó xâu chuỗi thành tư tưởng. Bởi vì, khoa học là khái niệm và logic.

Khi phân tích luận điểm, giảng viên phải đặt luận điểm trong vấn đề nghiên cứu, phải xem xét hoàn cảnh, xuất xứ ra đời của luận điểm, làm rõ nội dung luận điểm bằng cách chỉ ra mối liên hệ cấu trúc bên trong của luận điểm và mối liên hệ với các luận điểm liên quan; phải phân tích vị trí, vai trò, ý nghĩa của luận điểm đối với vấn đề nghiên cứu, đối với nhận thức lí luận, đối với việc nghiên cứu khoa học và đối với hoạt động thực tiễn.

Khi phân tích tác phẩm của Hồ Chí Minh, phải phân tích hoàn cảnh lịch sử ra đời và nguồn tư liệu của tác phẩm như: Chủ đề xuyên suốt của tác phẩm, bố cục và nội dung của tác phẩm, giá trị lí luận và thực tiễn của tác phẩm đối với kho tàng lí luận Mác - Lênin đối với đường lối và thực tiễn cách mạng Việt Nam trước đây cũng như hiện nay. Thực tế cho thấy, chỉ khi nào giảng viên nắm chắc đối tượng, phương pháp nghiên cứu thuộc chuyên ngành mới có thể vận dụng tốt các phương pháp trong dạy học nói chung, phương pháp thảo luận nhóm nói riêng đạt hiệu quả.

Ba là, học viên cần phải thay đổi cách học thụ động, chờ đợi sự chỉ đạo từ giảng viên, học với mục đích vì điểm số mà phải thực học để lấy kiến thức và phương pháp làm việc khoa học theo tấm gương của Bác. Một

thực tế đáng buồn hiện nay là không ít học viên vẫn coi các môn LLCT là môn học phụ, học không để làm gì cả. Vì thế, họ học một cách hời hợt, học cho xong chứ không chịu hiểu để nắm lấy thế giới quan và phương pháp luận khoa học, để làm việc, để xử lý các tình huống đặt ra trong cuộc sống cho có lí, có tình, tự điều chỉnh bản thân và sống có đạo lí. Để học tốt môn Tư tưởng Hồ Chí Minh, học viên phải thực sự năng động, chịu khó, say mê học tập, tự tìm tòi tài liệu trên các phương tiện khác nhau nhằm phục vụ cho mục đích làm chủ kiến thức, ngoài việc học ở sách vở, ở thầy cô, bạn bè thì cần có thêm khả năng tự nghiên cứu độc lập, hoạt động nhóm, làm việc tập thể.

Để thay đổi cách học thụ động, chờ đợi sự chỉ đạo từ giảng viên của học viên, ngoài tinh thần trách nhiệm cao của mỗi học viên thì vai trò của người giảng viên trong tổ chức buổi thảo luận cũng rất quan trọng. Giảng viên phải tổ chức sao cho mỗi học viên đều phải có đóng góp nhất định vào hoạt động chung của nhóm. Các học viên trong nhóm hợp tác phụ thuộc lẫn nhau nhưng mỗi người đều có trách nhiệm riêng để thực hiện nhiệm vụ chung. Họ hiểu rằng, không thể dựa vào người khác và sau khi tham gia buổi học, học viên có thể tự mình thực hiện thành công một hoạt động học tập tương tự. Điều này cũng đặt ra yêu cầu đối với giảng viên là phải nhận xét, đánh giá được tính hiệu quả, tinh thần hợp tác của từng thành viên trong mỗi nhóm để họ thấy rõ trách nhiệm của mình, tránh trường hợp ỉ lại, thoái thác cho người khác. Thực tế cho thấy, thành công hay thất bại của nhóm thảo luận liên quan trực tiếp đến sự liên kết của các thành viên. Trong quá trình thảo luận, mỗi học viên là một mắt xích trong dây chuyền hoạt động của nhóm hợp tác học tập. Học viên không thể làm việc độc lập như mô hình học tập độc lập mang tính tranh đua mà phải hợp tác với nhau, giúp đỡ lẫn nhau, cùng nhau bàn bạc, trao đổi thông tin, trao đổi những quan điểm cá nhân dưới sự giám sát, hướng dẫn, cổ vũ, tham gia của giảng viên.

Bốn là, nghiên cứu điều chỉnh, bổ sung, hoàn thiện nội dung, chương trình môn Tư tưởng Hồ Chí Minh cho phù hợp với từng đối tượng học viên ở các nhà trường quân đội. Hiện nay, ở các nhà trường quân đội, “một số nội dung, chương trình đào tạo còn trùng lặp, bất cập” [9]. Đối với môn Tư tưởng Hồ Chí Minh, chủ yếu sử dụng giáo trình của Học viện Chính trị - Bộ Quốc phòng. Một số trường đã có giáo trình riêng nhưng về cơ bản vẫn không có sự khác biệt lớn về mặt nội dung mặc dù đối tượng người học là khác nhau. Do đó, các nhà trường cần phải tiếp tục quán triệt sâu sắc quan điểm của Đảng, đặc biệt là Nghị quyết số 29 khóa XI của Đảng và quan điểm Đại hội XII: “Tiếp tục đổi mới mạnh mẽ và đồng bộ các yếu tố cơ bản của GD, đào tạo theo hướng coi trọng phát triển phẩm chất, năng lực của người học”; Chương trình khoa học xã hội và nhân văn trong quân đội Nhân

dân Việt Nam ngày 25 tháng 9 năm 2018 của Chủ nhiệm Tổng cục Chính trị. Theo đó, yêu cầu quan trọng hàng đầu đối với các nhà trường quân đội hiện nay là phải điều chỉnh, bổ sung, hoàn thiện nội dung, chương trình môn Tư tưởng Hồ Chí Minh cho phù hợp với thực tiễn.

Thứ nhất, bổ sung vào chương trình, giáo trình, làm sâu sắc thêm nội dung tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh theo đúng tinh thần Chỉ thị số 05-CT/TW ngày 15 tháng 5 năm 2016 của Bộ Chính trị (khóa XII) để giảng dạy trong nhà trường, bảo đảm phù hợp với từng bậc học, ngành nghề và với yêu cầu GD, đào tạo. Mặt khác, chủ động nghiên cứu, tổng hợp và biên soạn giáo trình riêng hay tài liệu học tập phục vụ cho môn học (lưu hành nội bộ) để giúp cho học viên có điều kiện tự học, tự nghiên cứu được thuận lợi. Đồng thời, đội ngũ giảng viên trong quá trình giảng dạy cần giới thiệu cận kề đầu là giáo trình chính phục vụ nghiên cứu, đầu là tài liệu tham khảo để thuận tiện cho người học tìm kiếm, khai thác phục vụ học tập.

Thứ hai, Bộ Quốc phòng cần tổ chức hội thảo, nghiên cứu kỹ lưỡng mọi mặt để xây dựng nội dung, chương trình các môn LLCT sao cho khoa học, tránh tình trạng trùng lặp nhiều nội dung trong các môn học thuộc chuyên ngành gần với Tư tưởng Hồ Chí Minh như: Xây dựng Đảng và chính quyền Nhà nước, môn Lịch sử Đảng Cộng sản Việt Nam... Thực tế cho thấy, các môn học thuộc chuyên ngành gần có nội dung trùng lặp nhiều nếu giảng viên không biết lựa chọn nội dung trọng tâm cần giảng dạy thì sẽ không đủ thời gian để hoàn thành nội dung bài học theo chương trình đã xác định. Đặc biệt là, khi sử dụng phương pháp thảo luận nhóm, vì phương pháp này đòi hỏi phải có nhiều thời gian mới thực hiện được. Mặt khác, học viên sẽ cảm thấy nhàm chán khi phải học đi, học lại một nội dung trong nhiều môn học. Mặc dù đối tượng môn học khác nhau, phương pháp tiếp cận khác nhau song nội dung nghiên cứu thuộc chuyên ngành gần không có sự khác biệt lớn.

Năm là, đảm bảo tốt cơ sở vật chất và phương tiện kỹ thuật GD cho việc sử dụng phương pháp thảo luận nhóm. Các cơ sở vật chất như phòng học, hệ thống tài liệu tham khảo, phương tiện, thiết bị dạy học là rất quan trọng để sử dụng phương pháp thảo luận nhóm có hiệu quả. Vì vậy, cần phải được bảo đảm cơ bản. Theo đó, các nhà trường cần phải: Xây dựng và bổ sung hệ thống giáo trình, tài liệu cho thống nhất, chú trọng xây dựng cơ sở dữ liệu điện tử, số hóa các tài liệu, giáo trình hiện có để bảo quản và khai thác được thuận tiện, hiệu quả hơn; Đổi mới cơ sở vật chất bảo đảm theo hướng hiện đại, xây dựng nhà trường thông minh tiếp cận cách mạng 4.0; Tăng cường hệ thống phòng học chuyên dụng ở giảng đường và ở đơn vị (doanh trại); Cải tạo hoặc xây dựng mới thư viện có phòng đọc sách, tạp chí, truy cập mạng internet, phòng làm việc nhóm, phục vụ

thảo luận chuyên sâu cho từng nhóm đối tượng khác nhau khi học tập tại thư viện.

3. Kết luận

Thảo luận nhóm là PPDH tích cực, khai thác sự tham gia trực tiếp của người học. Thông qua những chuỗi hoạt động tìm tòi, nghiên cứu, tranh luận..., được tổ chức có chủ định trong các buổi thảo luận nhóm trên lớp, học viên sẽ có nhiều cơ hội để lĩnh hội tốt các tri thức, nắm bắt được con đường đi đến tri thức, đồng thời rèn luyện KN, tư duy cũng như thái độ, phong cách làm việc khoa học một cách tích cực và hiệu quả. Những lợi ích mà phương pháp thảo luận nhóm đem lại là rất quan trọng, do đó cần phải phát huy hơn nữa phương pháp này trong dạy học hiện nay. Ở các nhà trường quân đội, việc sử dụng phương pháp thảo luận nhóm trong giảng dạy Tư tưởng Hồ Chí Minh cần phải nhận thức là một tất yếu khách quan. Thông qua thảo luận nhóm trong giảng dạy môn học này sẽ góp phần hình thành và phát triển những năng lực, KN cần thiết của học viên trong thời kì mới, đáp ứng yêu cầu xây dựng

quân đội nhân dân Việt Nam “Cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, từng bước hiện đại” nhằm bảo đảm cho học viên luôn hoàn thành tốt nhiệm vụ được giao.

Để sử dụng phương pháp thảo luận nhóm trong giảng dạy Tư tưởng Hồ Chí Minh ở các nhà trường quân đội hiện nay hiệu quả đòi hỏi phải thực hiện đồng bộ các giải pháp nêu trên. Trong đó, yêu cầu quan trọng đối với cả giảng viên và học viên là phải có kiến thức, KN, có tinh thần trách nhiệm cao trong đầu tư thời gian, công sức cho buổi học thảo luận nhóm. Cùng với yêu cầu đó, các nhà trường quân đội cần phải đổi mới nội dung chương trình các môn học nói chung, môn Tư tưởng Hồ Chí Minh nói riêng cho phù hợp với thực tiễn; Từng bước đảm bảo tốt cơ sở vật chất và phương tiện kĩ thuật GD; Tổ chức, biên chế lớp học với số lượng học viên hợp lí... Đó là những nhân tố quan trọng nhằm phát huy tốt PPDH này trong giảng dạy Tư tưởng Hồ Chí Minh ở các nhà trường quân đội hiện nay, góp phần nâng cao chất lượng GD, đào tạo nói chung, chất lượng giảng dạy Tư tưởng Hồ Chí Minh nói riêng.

Tài liệu tham khảo

[1] Vũ Thị Thủy, Phạm Thị Huyền, (2020), *Vai trò của phương pháp thảo luận nhóm trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh theo định hướng phát triển năng lực*, Tạp chí Khoa học và Công nghệ, Đại học Thái Nguyên, số 225 (04), tr.45.

[2] Hoàng Chí Bảo, (2005), *Tìm hiểu phương pháp Hồ Chí Minh*, NXB Lí luận Chính trị, Hà Nội, tr.326.

[3] Cục Tuyên huấn/Tổng cục Chính trị, (2018), *Báo cáo Kết quả thực hiện nhiệm vụ giáo dục khoa học xã hội và nhân văn trong các học viện, nhà trường quân đội năm học 2017-2018*”, tr.4.

[4] Cục Nhà trường/Bộ Tổng tham mưu, (2017), *Báo cáo tổng kết 5 năm (2011-2016) hoạt động đổi mới phương pháp dạy học trong các nhà trường quân đội*”, tr.5.

[5] Nguyễn Văn Lự, (2/2016), *Dạy học thảo luận nhóm, biết là “thuốc” tốt sao ít dùng*, Tạp chí điện tử Giáo dục Việt Nam.

[6] Nguyễn Đình Đan, (2018), *Tiếp tục điều chỉnh quy trình, chương trình, nội dung đào tạo trong các nhà trường quân đội đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ trong tình hình mới*, Tạp chí Nhà trường Quân đội, (4) (Tháng 7, 8), tr.68.

[7] Hồ Chí Minh, (2011), *Toàn tập*, Tập 6, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội, tr.208.

[8] Bùi Đình Phong, (2017), *Hồ Chí Minh học - một số nội dung cơ bản*, NXB Lí luận Chính trị, Hà Nội, tr.35.

[9] Cục Nhà trường/Bộ Tổng tham mưu, (2018), *Báo cáo tổng kết năm học 2017 - 2018, phương hướng nhiệm vụ năm học 2018-2019*, tr.10.

PROMOTING THE METHOD OF GROUP DISCUSSION IN HO CHI MINH THOUGHT TEACHING AT MILITARY SCHOOLS IN CURRENT PERIOD

Vu Dinh Luc

Tran Dai Nghia University
 189 Nguyen Oanh Street, Ward 10,
 Go Vap district, Ho Chi Minh City, Vietnam
 Email: lucvd.2112@gmail.com

ABSTRACT: *Group discussion is a method that has been widely used in teaching. The effective application of this method in teaching Ho Chi Minh Thought in military academies and schools (generally called military schools) have been recognized as an urgent requirement to improve the quality of education and training. In recent years, recognizing the great role of group discussion method in teaching political theory in general and teaching Ho Chi Minh Thought in particular, military schools have given out many effective solutions. However, there is still limitation and inadequacy in using this method. To keep pace with the increasing requirements for education and training, teaching methods need to be improved. In particular, carrying out further research to find suitable solutions to promote the group discussion method in teaching Ho Chi Minh Thought is one of the important contents.*

KEYWORDS: Method; group discussion; Ho Chi Minh Thought.